
Revisionsrapport

Översiktlig granskning av den interna kontrollen

Micaela Hedin

*Kontaktrevisorer
Maud Kvarnäng
Tor Jonsson*

Februari 2015

Bollnäs kommun

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning.....	1
2.	Inledning.....	4
2.1	Bakgrund.....	4
2.2	Revisionsfråga.....	4
2.3	Metod.....	5
2.4	Avgränsningar.....	5
3.	Förutsättningar för interna kontrollen i Bollnäs kommun.....	6
3.1	Reglemente för intern kontroll.....	6
3.1.1	Ansvar för den interna kontrollen enligt reglementet.....	6
3.1.2	Skyldigheter och uppföljning av den interna kontrollen	7
3.1.3	Kommunstyrelsen, nämnders och bolags interna kontrollplaner.....	9
4.	Granskningsiakttagelser och revisionell bedömning.....	11
4.1	Granskning av kontrollmål för styrelse, nämnder och bolag	12
4.1.1	Granskning av kontrollmål för kommunstyrelse och nämnder.....	13
4.1.2	Granskning av kontrollmål för bolagen.....	15
4.1.3	Granskning av rutiner och verifiering inom särskilt identifierade områden.....	15
4.2	Kommentarer, iakttagelser och revisionell bedömning för granskningens kontrollmål.....	16
4.2.1	Nämnd/bolag genomför årligen en väsentlighets- och riskbedömning för att identifiera hot avseende ekonomi, måluppfyllelse samt regelefterlevnad.....	16
4.2.2	Nämnden/bolag fastställer årligen en plan för att följa den interna kontrollen inom verksamheten.....	18
4.2.3	Rutiner finns för hur uppföljningen av den interna kontrollen ska rapporteras.....	18
4.2.4	Reglementen, delegationsordningar och andra styrdokument är uppdaterade och aktuella	21
4.2.5	Granskning av rutiner och verifiering inom särskilt identifierade områden.....	22

1 Sammanfattning

Utifrån sin riskanalys 2014 har de förtroendevalda revisorerna gett PwC uppdraget att översiktligt granska den interna kontrollen inom kommunstyrelsen, nämnderna och bolagen. En väsentlig utgångspunkt för granskningen är kommunens pågående arbete med att utveckla målstyrningen såväl som nämndernas system utifrån balanserad styrning och uppföljning.

Intern kontroll omfattar ett mycket brett område och angår inte bara kommunledning och ekonomer. En viktig förutsättning för att den interna kontrollen ska fungera tillfredsställande är att alla anställda samt kommunstyrelse- och nämndsledamöter har tillräcklig kunskap om dess syfte och olika delar.

Syftet med intern kontroll inom kommunen är att bli säkerställa att verksamheten bedrivs enligt de mål och riktlinjer som fastställts av kommunfullmäktige samt den lagstiftning som styr verksamheten. Det är respektive kommunstyrelses/nämnds ansvar att säkerställa att den interna kontrollen är tillräcklig. Kommunstyrelsen ska utifrån sin ledande och samordnande roll ta ansvar för att ett samlat system för intern kontroll finns etablerat i kommunen samt löpande följa upp "statusen" på den interna kontrollen.

Vår granskning visar att nämnder och bolag har olika ambitionsnivåer gällande sin ledning, styrning och uppföljning av den interna kontrollen. Kommunstyrelseförvaltningens, nämnders och bolags arbete med sina interna kontrollplaner fungerar olika. Det finns olika mallar och arbetet med väsentlighets- och riskbedömningar sker på olika sätt. Under 2014 har ett utvecklingsarbete pågått, bland annat för kommunstyrelseförvaltningen, Socialnämnden och AB Bollnäs Bostäder, att i större utsträckning än tidigare år arbeta efter COSO-modellen (ett ramverk för att utvärdera den interna kontrollen), vilket vi anser är positivt.

Kommunen har under 2014 implementerat ett verksamhetssystem "Stratsys" som är ett IT-stöd för att effektivisera, synliggöra och underlätta styrning och uppföljning av kommunens ledningsprocesser. I Stratsys finns möjligheter att även integrera ledning och styrning av den interna kontrollen. Vi bedömer, utifrån att det är en ny mandatperiod med nyvalda ledamöter i nämnderna, att det är särskilt viktigt att kommunstyrelsen har säkerställt att det för nämnderna finns tydliga uttryckta mål och mätetal i styrkortet, det finns en tillräcklig intern kontroll och att kommunens ledningsprocesser är tillfredsställande.

Vår revisionsfråga var dels om kommunstyrelsen utövar sitt ansvar gällande den interna kontrollen att leda, styra och ha uppsikt över kommunens nämnder och bolag och dels om nämnderna utövar sin ledning, styrning och uppföljning för att säkerställa att den interna kontrollen är ändamålsenlig?

Vi bedömer utifrån revisionsfrågan att:

- kommunstyrelsen delvis utövar sitt ansvar gällande den interna kontrollen. Det finns en dialog med nämnder och bolag och de interna kontrollplanerna följs upp vid del- och helårsbokslut. Med hänsyn till kommunens framtida utmaningar, både för verksamhet och ekonomi, bedömer vi att kommunstyrelsen i sitt samordningsansvar aktivt behöver leda arbetet med att utveckla den interna kontrollen tillsammans med nämnder och bolag. En utvärdering och analys av "statusen" på den interna kontrollen ska enligt reglementet för intern kontroll ske i årsredovisningen. Vår bedömning är att det är väsentligt att kommunstyrelsen kontrollerar, utvärderar och i högre utsträckning analyserar kommunens samlade system för intern kontroll och i de fall förbättringar behövs återkopplar det till nämnder och bolag.

Vi bedömer att kommunstyrelsen behöver säkerställa att alla nämnder har en tillfredsställande uppföljning av verkställighet av beslut.

- nämnderna delvis utövar sin ledning, styrning och uppföljning av den interna kontrollen. Alla nämnder har beslutat om interna kontrollplaner för 2014. Vi konstaterar att arbetet med nämndernas väsentlighets- och riskbedömningar sker på olika sätt och i olika stor omfattning. Vi bedömer att det är väsentligt att nämnderna dokumenterar och arbetar på ett enhetligt, strukturerat och systematiskt sätt med risker, gärna efter COSO-modellen eftersom det delvis finns ett pågående utvecklingsarbete i kommunen enligt modellen.

Vi bedömer att det finns bra rutiner, t ex för nämnderna att uppdatera och revidera reglementen och delegationsordningar. Förteckningar av attest beslutas årligen.

Nämnderna följer inte på ett strukturerat och systematiskt sätt upp sina beslut. Vår bedömning är att alla nämnder behöver säkerställa att verkställighet av beslut återkopplas minst en gång/år till nämnden.

Kontrollmål

Nämnd/bolag genomför årligen en väsentlighets- och riskbedömning för att identifiera hot avseende ekonomi, måluppfyllelse samt regelefterlevnad. Vi konstaterar att det sker väsentlighets- och riskbedömningar både för nämnderna, kommunstyrelseförvaltningen och för bolagen enligt reglementet för intern kontroll. Dock sker arbetet med väsentlighets- och riskbedömningarna på olika sätt och i olika stor omfattning. Vi bedömer att det är väsentligt att kommunstyrelseförvaltningen och nämnderna arbetar enhetligt, strukturerat och systematiskt med risker och att dessa dokumenteras.

Nämnd/bolag fastställer årligen en plan för att följa den interna kontrollen inom verksamheten. Vi bedömer att det finns fastställda interna kontrollplaner för 2014 för kommunstyrelseförvaltningen, nämnderna och BORAB och Bollnäs Energi AB. AB Bollnäs Bostäder har inte fastställt en intern kontrollplan för 2014.

Rutiner finns för hur uppföljningen av den interna kontrollen ska rapporteras.

Vi konstaterar att det finns rutiner för uppföljning av den interna kontrollen. Enligt antagna riktlinjer för intern kontroll skall nämnderna, i samband med delårsbokslut/bokslutsprognos två, avrapportera hur arbetet med uppföljningen av den interna kontrollen utvecklas till kommunstyrelsen. Bolagen ska rapportera den interna kontrollen i samband med årsredovisningen 2014. Vår bedömning är att det är väsentligt att kommunstyrelsen kontrollerar, utvärderar och i högre utsträckning analyserar kommunens samlade system för intern kontroll och i de fall förbättringar behövs återkopplar det till nämnder och bolag.

Reglementen, delegationsordningar och andra styrdokument är uppdaterade och aktuella.

Vi bedömer att det finns reglementen och delegationsordningar som uppdateras löpande. Kommunstyrelsen och nämnderna har fastställt styrkort för 2014. Det finns ägardirektiv AB Bollnäs Bostäder, BORAB och Bollnäs Energi som är aktuella.

Granskning av rutiner och verifiering inom särskilt identifierade områden.*1. Det finns en aktuell och uppdaterad förteckning på kontrollansvariga för attest.*

Vi bedömer att kommunstyrelsen och nämnderna har en dokumenterad förteckning på kontrollansvariga för 2014.

2. Det har under 2014 genomförts några dokumenterade kontroller av nämndens attestrutiner.

Vi bedömer att det under 2014 endast är Miljö- och byggnadsnämnden som har genomfört kontroll av attest.

3. Det finns en lista för strukturerad uppföljning av verkställighet av beslut.

Nämnderna arbetar på olika sätt med sin uppföljning av beslut.

Dock är det endast kommunstyrelsen som har en bevakningslista som redovisas varje månad.

Sammanfattningsvis lämnar vi följande förslag till åtgärder:

- kommunstyrelsen behöver säkerställa att det för nämnderna och bolagen finns tydliga uttryckta mål och måttal i styrkorten.
- att dokumenterade väsentlighets- och riskbedömningar utarbetas som en grund för de interna kontrollplanerna.
- dokumenterade kontroller av attestrutiner behöver genomföras för att kontrollera att reglementet för ekonomiska transaktioner efterlevs.
- att kommunstyrelsen säkerställer att alla nämnder har en tillfredsställande uppföljning av verkställighet av beslut.
- i och med ny mandatperiod rekommenderar vi en kommungemensam utbildning av intern kontroll, gärna gällande ramverket COSO, både för ledamöter i kommunstyrelsen och nämnderna samt styrelse och VD:ar i bolagen.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Av kommunallagens 9 kap 9 § framgår bl.a. att styrelsen ska ha uppsikt över övriga nämnders verksamhet. Vidare framgår av kommunallagen 6 kap 7 § att nämnderna ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Detta innebär att nämnderna själva ansvarar för att ha ändamålsenlig styrning, att verksamheten bedrivs på ett effektivt sätt och att det finns säkra rutiner som förhindrar förluster för kommunen och säkerställer att redovisningen är rättvisande.

En viktig förutsättning för en god intern kontroll är att verksamhetens stödjande system och rutiner fungerar på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Intern kontroll handlar då om att säkerställa en tillförlitlig redovisning och rapportering, trygga tillgångar och förhindra att förluster uppstår p g a avsiktliga/oavsiktliga fel.

En väl fungerande intern kontroll i system och rutiner är en förutsättning för att den information som ligger till grund för politiskt beslutsfattande är tillförlitlig. På samma sätt utgör den interna kontrollen i redovisning, system och rutiner en förutsättning för att löpande redovisning, årsredovisning och delårsrapporter motsvarar de krav som lag och normgivare ställer.

Revisorerna ska pröva/bedöma om den interna kontrollen som bedrivs inom nämndernas verksamheter är tillräcklig.

Utifrån väsentlighets- och riskanalysen 2014 har de förtroendevalda revisorerna gett PwC uppdraget att översiktligt granska den interna kontrollen inom kommunstyrelsen, nämnderna och bolagen. En väsentlig utgångspunkt för granskningen är kommunens pågående arbete med att utveckla målstyrningen såväl som nämndernas system utifrån balanserad styrning och uppföljning.

2.2 Revisionsfråga

Granskningen ska besvara följande revisionsfråga:

Utövar kommunstyrelsen dels sitt ansvar gällande den interna kontrollen att leda, styra och ha uppsikt över kommunens nämnder och bolag och dels utövar nämnderna sin ledning, styrning och uppföljning för att säkerställa att den interna kontrollen är ändamålsenlig?

Kontrollmål:

- Nämnd/bolag genomför årligen en väsentlighets- och riskbedömning för att identifiera hot avseende ekonomi, måluppfyllelse samt regelefterlevnad.

- Nämnd/bolag fastställer årligen en plan för att följa den interna kontrollen inom verksamheten.
- Rutiner finns för hur uppföljningen av den interna kontrollen ska rapporteras.
- Reglementen, delegationsordningar och andra styrdokument är uppdaterade och aktuella.
- Granskning av rutiner och verifiering inom särskilt identifierade områden.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts med hjälp av dokumentstudier, intervjuer och avstämningar.

De dokument som bl a ingått i granskningen är:

- Reglemente för intern kontroll (bilaga 1)
- Målstyrning i Bollnäs kommun (bilaga 2)
- Bollnäs kommun och bolag, verksamhetsplaner och styrkort 2014
- Ägardirektiv för bolagen
- Internkontrollplaner för styrelse och nämnder 2014 (bilaga 3)
- Reglemente för ekonomiska transaktioner (bilaga 4)

Intervjuer, avstämningar och kontroll har genomförts med:

- Tf kommunchef
- Ekonomichef
- Ekonom på ekonomikontoret
- Samtliga förvaltningschefer
- Samtliga nämndsekreterare
- VD i AB Bollnäs Bostäder, BORAB och Bollnäs Energi AB

2.4 Avgränsningar

Granskningen avgränsas till att övergripande granska styrelse och nämnders reglementen, delegationsordningar, styrkort, nämnds/verksamhetsplaner och interna kontrollplaner. För de helägda bolagen (AB Bollnäs Bostäder, BORAB och Bollnäs Energi) granskas endast om bolagen använder den mall för interna kontrollplanen som finns i framtagen i kommunen.

Gällande kontrollmålet ”Reglementen, delegationsordningar och andra styrdokument är uppdaterade och aktuella” granskas för ”andra styrdokument” styrkort och nämnd/verksamhetsplan. För helägda bolagen granskas om ägardirektiven är uppdaterade och aktuella.

3. Förutsättningar för arbetet med intern kontroll i Bollnäs kommun

3.1 Reglemente för intern kontroll

Kommunfullmäktige antog ett reglemente för intern kontroll 2003 (bilaga 1).

Av reglementet framgår:

- ansvar för den interna kontrollen
- kommunstyrelsens, nämndernas och verksamhetsansvarigas skyldigheter för den interna kontrollen
- uppföljning av den interna kontrollen

3.1.1 Ansvar för den interna kontrollen enligt reglementet

Kommunstyrelsens ansvar	Nämndernas ansvar	Förvaltningschefens ansvar	Övriga chefers ansvar
<p>Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll.</p> <p>I detta ligger ett ansvar för att en organisation kring intern kontroll upprättas inom kommunen.</p>	<p>Nämnderna har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive verksamhetsområde.</p> <p>Den enskilda nämnden har därvid att tillse att en organisation upprättas för den interna kontrollen och att regler och anvisningar antas.</p>	<p>Inom nämnds verksamhetsområde ansvarar förvaltningschef för att konkreta regler och anvisningar utformas för att upprätthålla en god intern kontroll.</p> <p>Dessa regler skall antas av respektive nämnd.</p>	<p>De verksamhetsansvariga cheferna på olika nivåer i organisationen är skyldiga att följa antagna regler och anvisningar om intern kontroll samt informera övriga anställda om reglernas och anvisningarnas innebörd.</p> <p>Vidare skall de arbetsmetoder som används bidra till förbättrad intern kontroll. Bristar i den interna kontrollen skall omedelbart rapporteras till närmaste chef.</p>

3.1.1.1 Kommentarer i reglementet gällande ansvaret för den interna kontrollen

Kommunstyrelsens ansvar	Nämndernas ansvar	Förvaltningschefens ansvar	Övriga chefers ansvar
<p>Det är viktigt att kommunstyrelsens övergripande ansvar för att verka för en god internkontroll fastläggs.</p> <p>En viktig uppgift är att formulera förvaltningsövergripande anvisningar kring intern kontroll t ex attest.</p>	<p>Nämndernas ansvar för den interna kontrollen anges i KL 6:7 och 9:7. Det är alltid respektive nämnd som har det yttersta ansvaret för att utforma en god intern kontroll.</p> <p>I detta ansvar ligger, att med utgångspunkt i den övergripande interna kontrollorganisationen, utforma en lokal organisation anpassad till respektive nämnd.</p> <p>Vidare måste regler och anvisningar för den interna kontrollen utformas. Dessa regler och anvisningar skall dokumenteras.</p>	<p>Förvaltningschefen har det verkställande ansvaret för att arbeta fram regler och anvisningar om intern kontroll. Givetvis kan förvaltningschefen uppdra till någon annan att utarbeta förslag till regler och anvisningar.</p> <p>I reglerna och anvisningarna anges också förvaltningschefens skyldighet att löpande rapportera till nämnden hur arbetet med den interna kontrollen bedrivs och hur den fungerar.</p>	<p>De verksamhetsansvarigas ansvar för att arbeta i enlighet med de regler och anvisningar som har antagits av nämnden regleras här.</p> <p>Alla anställda har en skyldighet att rapportera fel och brister i den interna kontrollen.</p>

3.1.2 Skyldigheter och uppföljning av den interna kontrollen enligt reglementet

Kommunstyrelsens skyldigheter och uppföljning	Nämndernas skyldigheter och uppföljning	Förvaltningschefens skyldigheter och fölning	Övriga chefers skyldigheter och uppföljning
<p>Styrelsen skall med utgångspunkt från nämndernas uppföljningsrapporter utvärdera kommunens samlade system för intern kontroll, och i de fall förbättringar behövs, föranstalta om sådana.</p>	<p>Varje nämnd har en skyldighet att löpande följa upp det interna kontrollsystemet inom nämndens verksamhetsområde.</p> <p>Nämnd skall varje år anta en särskild plan för uppföljning av den interna kontrollen.</p>	<p>Se 3.1.1</p>	<p>Se 3.1.1</p>

<p>Styrelsen skall även informera sig om hur den interna kontrollen fungerar i de kommunala företagen.</p>	<p>Resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen skall, med utgångspunkt från antagen plan, löpande rapporteras till nämnden.</p> <p>Nämnden skall löpande eller senast i samband med årsredovisningens upprättande, rapportera resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen till kommunstyrelsen.</p> <p>Rapportering skall samtidigt ske till kommunens revisorer.</p>		
--	---	--	--

3.1.2.1 Kommentarer i reglementet gällande skyldigheter och uppföljning av den interna kontrollen

Kommunstyrelsens ansvar	Nämndernas ansvar	Förvaltningschefens ansvar	Övriga chefers ansvar
<p>I egenskap av ägare är det naturligt att information begärs från de kommunala företagen om hur den interna kontrollen fungerar.</p> <p>Kommunens revisorer bör vara samtalspartners här liksom i nämnderna.</p> <p>Om en särskild controllerfunktion inrättas är det lämpligt att denne arbetar med internkontrollfrågor.</p>	<p>För att den interna kontrollsystemet skall kunna fungera och ändras i takt med fortlöpande förändringar, krävs en kontinuerlig uppföljningsprocess.</p> <p>Detta förutsätter att nämnden själv handhar uppföljningen eller uppdrar åt någon att biträda nämnden i detta arbete.</p> <p>Nämnden kan också besluta att köpa dessa tjänster via upphandling.</p> <p>Varje år skall nämnden besluta om en särskild plan för uppföljning av den interna kontrollen.</p>	<p>Se 3.1.1</p>	<p>Se 3.1.1</p>

	<p>Olika granskningsområden bör väljas ut med utgångspunkt från en väsentlighets- och riskbedömning.</p> <p>Omfattningen av planen måste givetvis utgå från den verksamhetsomfattning som nämnden har och den bedömning som gjorts om risk och väsentlighet.</p> <p>Eftersom kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för den interna kontrollen är det viktigt att resultatet av nämndernas uppföljning rapporteras till kommunstyrelsen.</p> <p>Kommunens revisorer skall också ha rapporterna eftersom de utgör en del av underlaget för uttalande om kontrollen inom nämnden är tillräcklig.</p>		
--	---	--	--

3.1.3 Kommunstyrelse, nämnders och bolags interna kontrollplaner

3.1.3.1 Syftet med intern kontroll i Bollnäs kommun

Enligt kommunstyrelseförvaltningens interna kontrollplan för 2014 är det övergripande syftet med intern kontroll och dess policy är att skapa ett generellt synsätt inom kommunkoncernen som möjliggör ett enhetligt sätt att utvärdera den interna kontrollen i alla dess delar samt att tydliggöra kommunens grundprinciper avseende intern kontroll. D v s att:

- säkerställa styrbarhet
- säkerställa säkerhet
- säkerställa effektivitet
- undgå allvarliga fel och brister
- ge underlag för kontinuerliga förbättringar

Följande mål ska uppnås:

- Ändamålsenlig, kostnadseffektiv och säker verksamhet
- Tillförlitlig ekonomisk och finansiell rapportering och information
- Efterlevnad av tillämpliga lagar och föreskrifter m.m.

För att uppnå målen krävs en effektiv organisation med effektiva processer och rutiner.

3.1.3.1 Genomförandet av den interna kontrollen enligt COSO (The Committee of the Sponsoring Organizations of the Treadway Commission – ett ramverk för att utvärdera kommunens interna kontroll)

Internkontrollen, enligt COSO- modellen, är uppbyggd kring fem kontrollkomponenter;

- kontrollmiljö
- riskanalys
- kontrollaktiviteter
- information/kommunikation
- tillsyn

Kontrollmiljön består av det 1) sociala systemet, 2) organisatoriska och administrativa systemet, 3) politiska systemet och det 4) tekniska systemet.

- 1) Det sociala systemet bygger på personalens erfarenheter, kompetens, attityder, värderingar och förståelse. Att det på arbetsplatsen råder en gemenskap, trivsel och ett engagemang hos arbetstagarna. Att man vill vara delaktig i verksamheten och dess drift och att man tar ansvar för sina handlingar.
- 2) Det organisatoriska och administrativa systemet innebär bl.a. tydlighet och anpassning av organisation, ansvars- och befogenhetsfördelning, rutinbeskrivningar, kompetensnivå, tillämpningsanvisningar och riktlinjer samt effektiva uppföljnings och rapporteringssystem.
- 3) Det politiska systemet innehåller mycket etik, moral och rättstrogenhet, bl.a. skyldighet att följa lagar, föreskrifter och reglementen, att bidra till att medborgarna känner tillit och förtroende för kommunen, skyldighet att undvika intressekonflikter (kommunens/personliga intressen) samt krav på tystnadsplikt inom vissa verksamheter.
- 4) Det tekniska systemet bygger på de hjälpmedel som finns att tillgå med system och rutiner.

För att eftersträva en god kontrollmiljö skall det ges en bra introduktion av nyanställda, det skall finnas väldokumenterade rutiner, det skall vara en regelbunden uppföljning av internkontroll, tydlighet om ansvar för kontroller och en genomtänkt arbetsfördelning i rutinerna.

Inom **riskanalys** finns det ett antal moment som påverkar hanteringen av rutiner och kontroller. Bl.a. vid organisationsförändringar, ny lagstiftning, byte av system, byte av personal samt relationer i den egna arbetsmiljön.

↑ KONSEKVENSENS	Allvarlig	Låg	Medel	Hög	Hög
	Kännbar	Låg	Medel	Medel	Hög
	Lindrig	Mkt låg	Låg	Medel	Medel
	Försumbar	Mkt låg	Mkt låg	Låg	Låg
		Osannolik	Mindre Sannolik	Möjlig	Sannolik
		SANNOLIKHET →			

För att kunna värdera riskerna krävs att man har en metod för att gradera dem. Matrisen till vänster är ett exempel på metod för väsentlighets- och riskanalys.

Riskerna, enligt begreppen ”konsekvens” respektive ”sannolikhet” vägs samman och påförs ett värde; mycket låg, låg, medel eller hög. När samtliga identifierade risker är bedömda sorteras förslagsvis de risker som befunnits vara höga.

Kontrollaktiviteter skall finnas inbyggda i systemet för hantering av både verksamhets- och administrativa rutiner. Det kan förekomma styckvis och anmodade kontroller av både rutiner och inbyggda kontroller, men en bedömning bör göras om kontrollnyttan mot kontrollkostnaden i sammanhanget.

Information och kommunikation är genomgående en viktig punkt i verksamheterna. Rätt rapporter och uppföljningssystem ska fungera och relevant information ska distribueras till rätt mottagare i rätt tid.

Tillsyn skall ske för att kontinuerligt utvärdera kontrollsystemet och för att säkerställa att det fungerar på avsett sätt. Nämnderna som har ansvaret för den interna kontrollen ansvarar därmed för tillsynen inom sitt verksamhetsområde.

4. Granskningsiakttagelser och revisionell bedömning

Syftet med intern kontroll inom kommunen är att säkerställa att verksamheten bedrivs enligt de mål och riktlinjer som fastställts av kommunfullmäktige samt den lagstiftning som styr verksamheten.

Inställningen till hur den interna kontrollen i kommunen ska hanteras fastställs i toppen på organisationen. Både den politiska och tjänstemannaledningens syn på den interna kontrollen fastställer den kultur som sedan genomsyrar verksamheten.

Vi konstaterar att kommunfullmäktige har fastställt ett internt kontrollreglemente.

4.1 Granskning av kontrollmål för styrelse och nämnder

4.1.1 Granskning av kontrollmål för kommunstyrelse och nämnder

	Kontrollmål: Nämnd/bolag genomför årligen en väsentlighets- och riskbedömning för att identifiera hot avseende ekonomi, måluppfyllelse samt regelefterlevnad.	Kontrollmål: Nämnden/bolag fastställer årligen en plan för att följa den interna kontrollen inom verksamheten.	Kontrollmål: Rutiner finns för hur uppföljningen av den interna kontrollen ska rapporteras.	Kontrollmål: Reglementen, delegationsordningar och andra styrdokument är uppdaterade och aktuella.
Kommunstyrelsen (KS)	Ja, en väsentlighets- och riskbedömning genomfördes delvis i samband med den interna kontrollplanen för kommunledningskontoret 2014.	Ja. Interna kontrollplan finns för 2014 för kommunstyrelsen och antogs 2014-04-04 § 66.	Ja. Årlig redovisning sker. kommunstyrelsen följer upp sin interna kontrollplan vid halvårs- och helårsbokslut.	<p>Reglemente KS reglemente antogs senast av KF 2014-12-15, § 361.</p> <p>Delegationsordning Antogs senast av KS 2014-12-11, § 231.</p> <p>Kommunstyrelsens mål Målen fastställdes av KF 2013-11-25, § 241.</p> <p>Kommunstyrelsen har en verksamhetsplan för 2014 för sin egen förvaltning som fastställes i samband med budget 2013-09-16 § 65 i samband med budgeten.</p>
Barn- och utbildningsnämnden (BUN)	Ja, en väsentlighets- och riskbedömning genomfördes delvis i samband med den interna kontrollplanen 2014	<p>Intern kontrollplanen är gemensam för både BUN och NLA 2014 fastställdes av nämnden i juni 2014.</p> <p>På samma sammanträde följdes den interna internkontrollplanen upp för 2013.</p>	<p>Ja. Årlig redovisning sker. kommunstyrelsen följer upp sin interna kontrollplan vid halvårs- och helårsbokslut.</p> <p>Uppföljning av 2014 års interna kontrollplan följs upp 2015-03-02.</p>	<p>Reglemente BUN reviderade reglementet 2015-01-12 och KF har ännu inte fattat beslut om nämndens reglemente.</p> <p>Delegationsordning BUN reviderade delegeringsordningen 2015-01-12.</p>

				<p>Nämndens mål fastställdes 2013-09-24.</p> <p>Verksamhetsplan Fastställd 2013-09-16 § 65 i samband med budgeten.</p>
Nämnden för lärande och arbete (NLA)	Ja, en väsentlighets- och riskbedömning genomfördes delvis i samband med den interna kontrollplanen 2014.	Intern kontrollplan 2014 fastställdes av nämnden 2014-06-17.	Ja. Årlig redovisning sker. Kommunstyrelsen följer upp den interna kontrollplan vid halvårsbokslutet.	<p>Reglemente beslutades av KF 2011-02-28.</p> <p>Delegationsordning Nämnden fastställde delegationsordningen 2014-02-18.</p> <p>Nämndens mål Nämnden fastställde styrkortet för 2014 2013-09-24.</p> <p>Verksamhetsplan Fastställd 2013-09-16 § 65 i samband med budgeten.</p>
Socialnämnden	Ja, en väsentlighets- och riskbedömning genomfördes delvis i samband med den interna kontrollen och även inom nämndens kvalitetsledningssystem. Verksamheten gör också en väsentlighets- och riskbedömning vid uppföljningen av incidenter som sker för kunderna (synpunkter och klagomål, Lex Sarah utredningar med mera), samt för anställda gällande tillbud och skador.	Ja, nämnden fastställde en intern kontrollplan för 2014 på sitt sammanträde 2014-05-21.	Ja, det finns för ändamålet särskilda mallar där den ansvariga följer upp punkterna i den interna kontrollen. Detta görs vid delårs- och helårsbokslut.	<p>Reglemente beslutades av KF 2014-12-15 § 362 som reglerar nämndens ansvar och uppgifter.</p> <p>Delegationsordning är fastställd SN 2015-01-02 § 2 I och med ny mandatperiod och i samband med att nämnden tar över ny verksamhet ske en revidering av både reglementet och delegationsordningen.</p> <p>Nämndsplan för 2014 fastställdes 2013-09-26 § 116</p>
Teknik- och fritidsnämnden	Enhetscheferna tar fram förslag på interna kontroller utifrån erfarenhet. Vad gäller hot avseende ekonomi, måluppfyllelse samt	Ja. Nämnden antog 2014-02-10 en intern kontrollplan.	Ja. Årlig redovisning sker. kommunstyrelsen följer upp sin interna kontrollplan vid halvårs-	Reglemente TFN beslutade om nämndens reglemente 2014-11-10 § 80. KF beslutade om reglementet

	<p>regelefterlevnad har nämnden ständig uppföljning av om någon verksamhet har problem med någon av dessa punkter. Det kan till viss del vara dokumenterat i ekonomi-rapporteringen till nämnden.</p>	<p>För områden som ingår i den interna kontrollplanen 2014, se bilaga 3.</p> <p>2015-års internkontrollplan kommer upp för beslut 2015-02-09.</p>	<p>och helårsbokslut.</p> <p>Interna kontrollplanen för 2014 behandlades vid nämndens sammanträde 2015-02-09.</p> <p>Bifogas ärendetext och rapporter av de interna kontrollerna. Kallelse till presidie går ut 26/1. Kan bli ändrat beslut. Förra året tog nämnden beslut om återrapportering i maj för några rutiner där vi noterat brister.</p>	<p>2014-12-15, § 363.</p> <p>Delegationsordning 2014-12-08, § 93 tog TFN beslut om delegeringsordningen.</p> <p>Nämndens mål Målen i styrkortet togs 2013-06-10, § 48 inför budgetarbetet. Kompletta styrkort med alla mätetal togs i samband med budget 2013-09-16, § 65.</p> <p>Verksamhetsplan Fastställd 2013-09-16 § 65 i samband med budgeten.</p>
<p>Miljö- och bygg-nämnden</p>	<p>Ja, riskbedömning sker och dokumenteras i ärendetext i samband med delårsbokslut och bokslut samt internkontrollplan.</p>	<p>Ja, nämnden antog en intern kontrollplan för 2014 på sitt februari-sammanträde.</p> <p>Nämnden har följt upp interna kontrollplanen 2013 på sitt februari-sammanträde 2014.</p>	<p>Ja. Årlig redovisning sker. kommunstyrelsen följer upp sin interna kontrollplan vid halvårs- och helårsbokslut.</p> <p>Uppföljning av 2014 års interna kontrollplan följs upp 2015-03-11.</p>	<p>Reglemente beslutades av KF i september 2012 som reglerar nämndens ansvar och uppgifter. En revidering kommer att ske under våren 2015.</p> <p>Delegationsordning är fastställd/reviderad i december 2014.</p> <p>Nämndens mål Mål för 2014 fastställdes på nämndens augustisammanträde 2013.</p> <p>Verksamhetsplan Fastställd 2013-09-16 § 65 i samband med budgeten.</p>

4.1.2 Granskning av kontrollmål för bolagen

	Bollnäs Stadshus AB	AB Bollnäs Bostäder	Bollnäs Energi	BORAB
Det finns ägar-direktiv som kommun-fullmäktige fastställt.	Ja. Ägardirektiv antogs av KF 2009-10-26, § 254.	Ja. Ägardirektiv antogs av KF 2013-09-30, § 174.	Ja. Ägardirektiv antogs av KF 2013-09-30, § 175	Ja. Ägardirektiv antogs av KF 2004-11-29, § 141 (dessa är på väg upp nu för revidering, tillsammans med direktiv för Helsingevatten AB).
Bolaget använder mallen för de interna kontroller som styrelse och nämnder använder.	E/T	Nej. Dock pågår ett arbete med väsentlighets- och riskbedömning enligt COSO.	Ja.	Ja.

4.1.3 Granskning av rutiner och verifiering inom särskilt identifierade områden

Inom ramen för årets granskning har kontrollmål genomförts för granskning av rutiner av förteckning av kontrollansvariga per nämnd, om nämnd har efterlever reglementet för ekonomiska transaktioner, kontroll av nämnds attestrutiner och om nämnd följer upp verkställighet av beslut.

Kontrollmål till styrelse/nämnd	KS	BUN	Social-nämnden	Nämnden för lärande och arbete	Teknik- och fritids-nämnden	Miljö- och bygg-nämnden
1. Det finns en aktuell och uppdaterad förteckning på kontrollansvariga för attest.	Ja.	Ja.	Ja.	Ja.	Ja.	Ja.
2. Nämnden följer reglementet för ekonomiska transaktioner.	Ja.	Ja.	Ja.	Ja.	Ja. Fastställd 2014-12-08. Kompletteras och tas upp för beslut löpande vid behov/förändringar.	Ja.

					Delegeringsbeslut om attesträtt tas av förvaltningschef däremellan (t ex vid nyanställning eller semester) och rapporteras till nämnden.	
3. Det har under 2014 genomförts några dokumenterade kontroller av nämndens attestrutiner?	Nej.	Enligt nämndens interna kontrollplan sker rapportering i samband med årsredovisning en.	Nej.	Enligt nämndens interna kontrollplan sker rapportering i samband med årsredovisning en.	Nej.	Ja, i samband med sommaresemestern och tillsättande av ersättare.
4. Det finns en lista för strukturerad uppföljning av verkställighet av beslut?	Ja.	Nej.	Nej, tjänstemännen ansvarar att följa upp besluten. Till viss hjälp är ärendehanteringssystemet LIS. Socialchefen har en uppdaterad lista av de beslut ska verkställas inom socialnämnden och de uppdrag han får från KS/KF. Till stor hjälp finns nämndsekreteraren.	Nej.	Nej.	Nej, vi saknar en gemensam "beslutsliiggare". Varje handläggare tar eget ansvar för tilldelade ärenden.

4.2 Kommentarer, iakttagelser och revisionell bedömning för granskningens kontrollmål

4.2.1 Nämnd/bolag genomför årligen en väsentlighets- och riskbedömning för att identifiera hot avseende ekonomi, måluppfyllelse samt regelefterlevnad.

Enligt reglementet för intern kontroll har varje nämnd en skyldighet att löpande följa upp det interna kontrollsystemet inom nämndens verksamhetsområde. Enligt kommentarerna till reglementet bör olika granskningsområden väljas ut med utgångspunkt från en väsentlighets- och riskbedömning.

Iakttagelser och kommentarer

Vi konstaterar att i kommunstyrelseförvaltningens och Socialnämndens interna kontrollplaner för 2014 finns en bra modell för en väsentlighets- och riskbedömning. Den beskriver ett diagram enligt COSO-modellen (se 3.1.3.1) som kan användas vid bedömningen av vilka rutiner, processer och system som ska ingå i den interna kontrollplanen under perioden.

Vid vår granskning har det framkommit att nämnderna i olika omfattning genomför analyser av risker. Dock har för 2014 ingen av nämnderna genomfört och fastställt en dokumenterad väsentlighets- och riskbedömning enligt den beskrivna modellen.

Förutom vad avser nämnderna ska kommunstyrelsen enligt reglementet, informera sig om hur den interna kontrollen fungerar i de kommunala bolagen. I reglementet finns inte fastställt hur bolagen ska arbeta med sina väsentlighet- och riskbedömningar. Revisionen genomförde genom lekmannarevisionen 2013 granskningar av bolagens riskarbete. Bedömningen gällande AB Bollnäs Bostäder var att bolaget hade påbörjat ett strukturerat riskanalyserarbete enligt COSO-modellen men hade inte slutfört arbetet ännu. För BORAB hade bolaget påbörjat ett mer aktivt arbete med riskanalyser under 2013 än tidigare. Under hösten 2013 hade bolaget en mål- och riskanalysdag tillsammans med bolagets styrelse. Även Bollnäs Energi AB arbetade med riskanalyser.

För 2014 har:

- AB Bollnäs Bostäder fortsatt väsentlighets- och riskarbetet genom sitt pågående arbete enligt COSO-modellen. Fortsatt arbete även under 2015.
- BORAB har inför 2015 startat upp ett mer systematiskt arbete med internkontroll även om det hela tiden fokuserats på att minska risker i det dagliga arbetet. Ledningsgruppen och bolagsstyrelsen har under året tillsammans analyserat risker och klassat risknivån utifrån konsekvens och sannolikhet.
- För Bollnäs Energi AB har ledningsgruppen under året sett till att rutinhandboken uppdaterats. Utifrån rutinhandboken har en riskanalys genomförts tillsammans med bolagsstyrelsen som även fastställt den. Utifrån riskanalysen har en kontrollplan för 2015 upprättats.

Revisionella bedömningar

Vi bedömer att det sker väsentlighets- och riskbedömningar både inom nämnderna, kommunstyrelseförvaltningen och inom bolagen enligt reglementet för intern kontroll. Dock sker arbetet med väsentlighets- och riskbedömningarna på olika sätt och i olika stor omfattning. Vår bedömning är att för 2014 har det funnits en tydligare ambition, än tidigare år, att arbeta efter COSO-modellen framför allt för kommunstyrelseförvaltningen, Socialnämnden och AB Bollnäs Bostäder, BORAB och Bollnäs Energi AB.

För att förbättra kommunstyrelsens möjligheter att följa upp hur nämnderna arbetar med riskområden, bedömer vi att kommunstyrelsen behöver leda, styra och kontrollera att nämnderna arbetar på ett enhetligt och strukturerat sätt med sina väsentlighets- och riskbedömningar. Förslagvis används den beskrivna modell som finns framtagen för väsentlighets- och riskbedömningsarbetet. Detta för att det, dels ska finnas med risker ur ett sannolikhets- och konsekvensanalysperspektiv och dels för att diagrammet i modellen ska användas vid bedömningen av vilka rutiner, processer och system som ska ingå i den interna kontrollplanen under perioden. Väsentligt är att väsentlighets- och riskbedömningarna blir dokumenterade.

Vi rekommenderar att kommunstyrelsen analyserar och bedömer behovet om de kommunala bolagen ska använda samma modell som nämnderna för sina väsentlighets- och riskbedömningar.

4.2.2 Nämnden/bolag fastställer årligen en plan för att följa den interna kontrollen inom verksamheten.

Enligt reglementet för intern kontroll ska nämnd varje år anta en särskild plan för uppföljning av den interna kontrollen.

Iakttagelser och kommentarer

Det finns en mall som är kommungemensam för de interna kontrollplanerna som ligger till grund för det praktiska interna kontrollarbetet och som anger hur tillsynen ska bedrivas. Mallen har följande rubriker:

Rutin	Kontrollmål	Ansvarig för att kontroll utföres	Kontrollmetod(inkl frekvens)	Rapport till	När sker rapportering
-------	-------------	-----------------------------------	------------------------------	--------------	-----------------------

I vår granskning har vi fått ta del av interna kontrollplaner som fastställts för alla nämnder och för kommunstyrelseförvaltningen 2014. Alla nämnder och kommunstyrelsen har använt mallen. Även BORAB och Bollnäs Energi AB har använt den interna kontrollplansmallen. AB Bollnäs Bostäder har under 2014 arbetat efter ett fördjupat och utvidgat ”tjänstemannaförslag”, som en del i bolagets interna kontroll enligt COSO-modellen.

Revisionella bedömningar

Vi bedömer att kommunstyrelseförvaltningen och nämnderna har antagit interna kontrollplaner för 2014 med kontrollmål enligt reglementet för intern kontroll.

Vi bedömer vidare att BORAB och Bollnäs Energi AB för 2014 även beslutat om interna kontrollplaner. Bollnäs Bostäder AB har inte beslutat om en intern kontrollplan.

4.2.3 Rutiner finns för hur uppföljningen av den interna kontrollen ska rapporteras.

4.2.3.1 Anvisningar i reglementet för intern kontroll för hur uppföljning av den interna kontrollen ska rapporteras.

Varje nämnd har en skyldighet att löpande följa upp det interna kontrollsystemet inom nämndens verksamhetsområde. Resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen skall, med utgångspunkt från antagen plan, löpande rapporteras till nämnden. Nämnden skall löpande eller senast i samband med årsredovisningens upprättande, rapportera resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen till kommunstyrelsen. Rapportering skall samtidigt ske till kommunens revisorer.

Kommunstyrelsen skall med utgångspunkt från nämndernas uppföljningsrapporter utvärdera kommunens samlade system för intern kontroll, och i de fall förbättringar behövs, föranstalta om sådana. Styrelsen skall även informera sig om hur den interna kontrollen fungerar i de kommunala företagen.

Iakttagelser och kommentarer

Alla nämnder har följt upp eller planerar att följa upp sina interna kontrollplaner för 2014. Kommunstyrelsen följde upp alla nämnders interna kontrollplaner på sitt sammanträde i oktober 2014 i samband med att delårsrapporten behandlades. Även kommunstyrelseförvaltningens interna kontrollplan följdes upp. Enligt kommunstyrelsens protokoll var beslutet att "Kommunstyrelsen beslutar att förklara sig informerad." Det framgår av protokollet att:

"Enligt antagna riktlinjer för intern kontroll skall nämnderna i samband med delårsbokslut/bokslutsprognos två avrapportera hur arbetet med uppföljningen av den interna kontrollen utvecklas till kommunstyrelsen.

I samband med årsredovisningen skall nämnderna redovisa resultatet av arbetet med den interna kontrollen och göra en avstämning i förhållande till den antagna planen och rapportera detta till kommunstyrelsen och kommunens revisorer."

Nämnderna har olika sätt att återrapportera och analysera uppföljningen av de interna kontrollerna. T ex Socialnämnden har lagt till två kolumner med risk och uppföljning. Även kommunstyrelseförvaltningen har lagt till en risk-kolumn. Barn- och utbildningsnämnden har kommenterat sin uppföljning under respektive rutin medan Miljö- och byggnadsnämnden har kommenterat uppföljningen i en sammanfattande analys längst ner på sin interna kontrollplan.

Så här ser t ex Socialnämndens interna kontrollplan ut vid rapportering vid delåret:

Rutin	Kontrollmål	Ansvarig för att kontroll utföres	Kontrollmetod(inkl frekvens)	Rapport till	När sker rapportering	Risk	Uppföljning 2014-08-31

Uppföljning av interna kontrollplaner vid delårsbokslutet per augusti 2014 (se bilaga 3).

<i>Nämnds interna kontrollplan</i>	<i>Iakttagelser</i>
Kommunstyrelseförvaltningen	<p>Interna kontroller har följts upp enligt mallen med rubriker som:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ändamålsenlig, kostnadseffektiv och säker verksamhet 2. Tillförlitlig ekonomisk och finansiell rapportering och information om verksamheten 3. Efterlevnad av tillämpliga lagar och föreskrifter m.m.

	Vissa interna kontroller hade kontrollerats och följts upp och vissa kommer att följas upp i samband med årsredovisningen 2014.
Barn- utbildningsnämnden/Nämnden för lärande och arbete	Uppföljningskommentarer har lämnats för varje rutin. Alla rutiner kommer att följas upp i samband med årsredovisningen 2014.
Socialnämnden	<p>Interna kontroller har följts upp enligt mallen med rubriker som:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ändamålsenlig, kostnadseffektiv och säker verksamhet 2. Tillförlitlig ekonomisk och finansiell rapportering och information om verksamheten 3. Efterlevnad av tillämpliga lagar och föreskrifter m.m. <p>Internkontrollplanen har kompletterats med en uppföljningskolumn med kommentarer och analys av granskade rutiner. Bifogat den interna kontrollplanen finns även rapporterat/rutin en rapport från ansvarig tjänstman med avvikelser och förslag till åtgärder.</p>
Miljö- och byggnadsnämnden	Alla rutiner kommer att följas upp i samband med årsredovisningen 2014. Rutinen för diariet och för planläggning har följts upp vid delårsbokslutet.

Kommunstyrelsens dialog om hur den interna kontrollen fungerar i de kommunala företagen.

Vid lekmannarevisionens riskgranskningar av bolagen 2013 framkom att kommunstyrelsen hade dialog med bolagen, framför allt fanns det en tätare dialog med kommunstyrelsens arbetsutskott. En bedömning var att det inte fanns någon samordning inom koncernen där risker bolagen emellan hanteras på ett övergripande sätt.

Bolagens dialog med kommunstyrelsen för 2014:

- AB Bollnäs Bostäder kallas årligen minst två ggr till Bollnäs Stadshus AB (samma konstellation som kommunstyrelsens arbetsutskott). En föredragning från bolaget sker då om aktualiteter och Stadshus AB har möjlighet att ställa frågor. Till vissa möten har bolaget fått frågor att förbereda svar på. Detta är den dialog som sker. Ekonomiska uppföljningar skickas till kommunstyrelsen samt verksamhetsmässiga resultatavstämningar. Den interna kontrollen avrapporteras i samband med årsredovisningen 2014.
- BORAB redovisar arbetet med internkontroll i de kommentarer som lämnas tillsammans med delårsboksluten i april och augusti till kommunstyrelsen samt i verksamhetsberättelsen vid årsbokslutet.

- Bollnäs Energi AB har fört dialog med Bollnäs Stadshus AB. Under 2015 planeras även träffar även med kommunstyrelsen. Den interna kontrollen avrapporteras i samband med årsredovisningen 2014.

Revisionella bedömningar

Vi bedömer att det finns dokumenterade rutiner för hur uppföljning av den interna kontrollen ska rapporteras i reglementet. Det finns även rutiner både gällande nämnders arbete med uppföljning och för kommunstyrelseförvaltningen för hur de interna kontrollplanerna ska följas upp. Uppföljning har skett vid delårsbokslutet och kommer även att ske vid helårsbokslutet 2014.

Vi bedömer vidare att det under 2014 funnits en dialog mellan bolagen och kommunstyrelsen, främst genom Bollnäs Stadshus AB som till lika är kommunstyrelsens arbetsutskottet. Den interna kontrollen för bolagen kommer att ske i samband med årsredovisningen 2014.

Det har under 2014 inte samordnats kring riskbedömningar mellan bolagen på ett övergripande sätt.

Vi bedömer att det är väsentligt att kommunstyrelsen i samband med årsredovisningen 2014 utvärderar kommunens samlade system för intern kontroll, och i de fall förbättringar behövs, föranstaltar om sådana.

4.2.4 Reglementen, delegationsordningar och andra styrdokument är uppdaterade och aktuella.

Iakttagelser och kommentarer

En viktig del i att den interna kontrollen fungerar i kommunen är att styrdokument är kända, uppdaterade och aktuella.

Vi har i intervjuer och i avstämningar med kommunstyrelsen, nämnder och granskade bolag fått information om reglementen, delegationsordningar, styrkort, eventuella verksamhetsplaner och ägardirektiv (se 4.1 för redovisning av dessa).

I vår granskning har vi noterat att kommunstyrelseförvaltningen, Barn- och utbildningsnämnden, Nämnden för lärande och arbete, Socialnämnden, Miljö- och byggnadsnämnden har enligt "Målstyrning i Bollnäs kommun" antagit styrkort för 2014. Vi har även noterat att alla nämnder har antagit verksamhetsplaner för 2014. Inför målarbetet 2015 kommer övergripande mål och nämndsmål ses över. Mål- och budgetdagar är planerade till mitten av mars 2015.

Kommunen har under 2014 implementerat ett verksamhetssystem "Stratsys" som är ett IT-stöd för att effektivisera, synliggöra och underlätta styrning och uppföljning av kommunens ledningsprocesser. I Stratsys finns möjligheter att även integrera ledning och styrning av den interna kontrollen. Man kan enkelt ta fram internkontrollplaner och riskrapporter samt länka riskavsnitt in i uppföljningsrapporter.

Ett gemensamt och enhetligt arbetssätt gör att kommunen enkelt kan jämföra hur uppföljning och planering av internkontrollen sker på olika verksamheter/ nämnder/bolag samt visar en tydlig koppling mellan mål och risker.

I våra intervjuer framgår att det även finns intresse från bolagen att arbeta i Stratsys. Ur ett koncernperspektiv är det positivt att Stratsys används som ett stöd för hela kommunens planerings- och uppföljningsprocess.

Det har framgått i vår granskning att kommunstyrelsen och nämnderna har fastställt delegationsordningar som revideras och uppdateras kontinuerligt.

Ägardirektiv finns för alla helägda kommunal bolag. BORABs ägardirektiv kommer att revideras tillsammans med ägardirektivet för det delägda bolaget Helsingevatten AB.

Revisionella bedömningar

Vi bedömer att det finns reglementen för kommunstyrelsen och nämnderna som är antagna av kommunfullmäktige. Vissa reglementen är nyligt reviderade eller kommer att revideras. Vi bedömer även att delegationsordningar uppdateras och revideras vid behov.

Vi bedömer att kommunstyrelsen har i sin uppsiktsplikt i nuläget ett särskilt ansvar att säkerställa att det för nämnderna finns tydliga uttryckta mål och mätetal i styrkorten.

4.2.5 Granskning av rutiner och verifiering inom särskilt identifierade områden.

Iakttagelser och kommentarer

Inom denna granskning har några kontroller genomförts som berör reglementet för ekonomiska transaktioner (se bilaga 4) och verkställighet av beslut. Se iakttagelser och noteringar i tabellen under punkt 4.1.3. De kontrollmål som har granskats är:

1. Det finns en aktuell och uppdaterad förteckning på kontrollansvariga för attest.
2. Det har under 2014 genomförts några dokumenterade kontroller av nämndens attestrutiner.
4. Det finns en lista för strukturerad uppföljning av verkställighet av beslut.

Kontrollmål 1-2 hänförs till reglementet för ekonomiska transaktioner som är en del av det interna regelverket som påverkar den interna kontrollen i kommunen. Enligt reglementet ska varje nämnd utse kontrollansvariga för ekonomiska transaktioner och ersättare till dessa. Varje nämnd ansvarar för att ha en uppdaterad och dokumenterad förteckning över kontrollansvariga. Vid behov kan ytterligare tillämpningsanvisningar utfärdas. Vi konstaterar att det finns aktuella förteckningar för kontrollansvariga för attest för kommunstyrelseförvaltningen och nämnderna.

Nämnderna ansvarar för att reglerna i reglementet efterlevs och vi noterar att det endast är Miljö- och byggnadsnämnden som under året har genomfört en kontroll av attest.

Kontrollmål 3 hanterar kommunstyrelsen och nämnders uppföljning av verkställighet av beslut. Politiskt fattade beslut innebär oftast att någon form av åtgärd ska vidtas. Beslutet bör, om möjligt, åtföljas av information om när åtgärden ska utföras alternativt träda i kraft. Som en del i det interna kontrollarbetet bör någon form av uppföljning av fattade beslut ske.

Detta kan ske antingen förslagsvis genom att utdelade uppdrag tidsätts och förs upp på en bevakningslista som redovisas till nämnden en gång per halvår eller helår.

I våra intervjuer framgår att det tidigare funnits rutiner för att återkoppla verkställighet av beslut för nämnderna men att det i dagsläget inte är så. Kommunstyrelsen har en lista med uppföljning av verkställighet av beslut som är systematisk och strukturerad.

Revisionella bedömningar

Vi bedömer att det finns en aktuell och uppdaterad förteckning med kontrollansvariga för attest för kommunstyrelseförvaltningen och alla nämnderna.

Vi bedömer vidare att alla nämnder behöver genomföra kontroller för att kontrollera om reglerna i reglementet efterlevs. Endast Miljö- och byggnadsnämnden har under 2014 kontrollerat om förteckningen är uppdaterad.

Det är ur demokratisk synvinkel viktigt att det finns en återkoppling mellan beslut och verkställighet. Kommunstyrelsen ansvarar att kommunfullmäktiges beslut verkställs. Vi bedömer att kommunstyrelsen behöver säkerställa att alla nämnder har en tillfredsställande uppföljning av verkställighet av beslut.

2015-03-09

Micaela Hedin
Projektledare

Louise Cedemar
Kvalitetssäkrare